

Et gartnerihushold i krigstider

Af Gudrun Robolte

Gudrun Robolte, født 1911, fra Hundige fortæller om, hvordan det var at være husmor på et gartneri og om opfindsombeden, der var nødvendig, når et folkehold på flere mennesker skulle bispises i de vareknappe tider. Tuskehandel, byttehandel og hamstring var nødvendig for at få hverdagen til at fungere. Man koncentrerede sig om afsætning fra torrevognen, her var flest penge at tjene, men man solgte også de løse blomkålshoveder til Båbnckes konserverfabrik, der kunne bruge dem til pickles.

Under krigen skete en specialisering indenfor gartneridriften, så der blev dyrket færre og færre sorter og man satsede i højere grad på kålafsætning. Efter krigen blev Gudruns mand eksportør af grøntsager til de amerikanske tropper i Tyskland, men dette sluttede i 1952, fordi hollænderne erobrede markedet. De fik statstilskud til eksporten.

Under selve krigen kunne man ikke få generatorer til de små lastvogne, så vi måtte have vognmand Sivertsen til at køre for os. Han kørte to gange om ugen med en stor lastvogn.

Vi drev det så vidt muligt på den måde, vi havde gjort før krigen. Da krigen begyndte, isolerede tyskerne København, så de havde hånd i hanke med, hvad der kom ind af varer til torvet. For at få lov til at sælge kartofler på Københavns Grønttorv skulle man henvende sig til Frederiksholms Kanal 20 for at få grossisttilladelse. Hver gang vi skulle ind til torvet, sendte vi et kort ind om, at vi havde tegnet os for så og så mange hundrede tønder kartofler. Vi havde altid 5 tdr. land med kartofler, så der var noget at gå efter.

Det skete gang på gang, at vi blev stoppet på Hvidovrevej af de tyske vagter, der spurgte, hvad vi havde, nok nærmest for at sikre sig, at vi ikke havde flæsk og den slags. Men de var sjældent ret grundige.

Den gang havde vi de unge på kost. Og da kneb det med at skaffe mad nok. Vi havde dem i alderen fra de var nykonfirmerede, til de var et par og tyve år. Vi havde to fast, som boede her, og så en del løs arbejdskraft og konehjælp til plukketid om sommeren, og så fortsatte det med forskellige ting ud på efteråret, hvor det begyndte at blive rigtigt koldt. Så måtte jeg selv fortsætte med at skære kål.

Det gik helt godt hos os med rationeringsmærker, men det var i kraft af, at farmand kørte ind til torvet, og der vankede nogen mærker. Københavns Grønttorv var én eneste stor sortbørs. Vi kunne få mange ting for penge, og vi kunne også bytte os til meget.

Mennesker i den alder kunne jo ikke nøjes med 3 halve stykker mad. Vi havde grøntsager i alle mulige variationer. Der skulle spares, det var jo klart. Det gik, men der var ikke smør på brødet altid. Det var somme tider med kartoffelmos under, for så var det ikke så bart, og så kom der pålæg oven over. Smør og fedt kunne ikke slå til, for de unge mennesker, der gik og trak porrer op og alt det der, de trængte jo ikke til afmagringskur. Den varme ret var nogen gange selleribøf med løg, og med sovs fra dagen før. Vi spiste også brød og vælling flere gange om ugen.

En ting, der var mangel på, var hvedemel. Vi var vant til at bage til folkeholdet. I stedet for hvedemel havde vi bygmel, men det var for tungt, så når vi forventede et højt brød, fik vi i stedet et fladt og klægt. Men Ingo reddede en del brød hos de københavnske gartnere.

Vi var privilegerede, for vi havde grøntsager og kunne bytte. Vi havde også et par køer, så vi havde mælk. Vi slagtede også selv. Det måtte vi ikke, men der kom da en gris inden for, og den var kun til os selv.

Engang nåede vi at få ryddet kælderen for mad. Vi havde et lille stykke jord med korn, og vi skulle have høsten tærsket. Da tærskeholdet kom om morgenen, var alt fjernet fra vores kælder. Jeg kunne ikke engang lave en kop erstatningskaffe til tærskefolkene. Så måtte vi ringe til slagteren, og vi fik det samme kødpålæg, som vi havde købt dagen før. Vi fik så sat et jerngitter for vores kældervindue.

Børnene var jo blevet vant til, hvad vi havde at spise herhjemme af grønt. Efter at vi var blevet befriet i maj 1945 kom der et skib med bananer. Ingo kom hjem med nogen, og han var så stolt, men børnene ville ikke have bananerne. De kunne ikke lide dem. Og ligesådan med kakao – de var blevet vant til kakaoerstatning.

Det kneb med kunstgødning. Vores afgrøder gik ned, meget meget stærkt. Det kneb også meget med at skaffe garn. Jutegarnet slap op. Vi skulle bl.a. bruge det til vores porrer, som vi var berømte for. Der var ti i bundterne, og det var fine firkantede bundter. Det var ikke fem i et bundt med bånd om som nu om dage. Vi fik papirgarn i stedet, og det sprang, når det blev vådt. Når vi stod og bundtede porrerne og trak til, så sagde det svup, og så var papirsnoren sprunget. Så måtte vi have gummihandsker på, for det skar i fingrene. Det var søreme næsten ikke til at bruge sådan noget. Men vi fik alligevel en del jutegarn, for vi hamstrede alt, hvad vi kunne, og gav drikkepenge til dem, der kunne skaffe os det; der var ikke andet at gøre.

Afgrøderne var jordbær og bønner. Der var 8-12 damer til at plukke bønner. Jeg sad og pakkede i bakkerne. Bønnerne skulle ligge lige og samme vej, og der skulle to elastikker om hver bakke. På en dag lavede vi ca. 40 rammer med 12 bakker (å 1 pund) i hver.

Jordbær var en stor artikel for os. Jordbærtiden var altså streng; vi gik og bukkede os hele dage, og solen stegte ned. Da var jeg med i marken sammen med pigerne, ellers gik det ikke. Vi tog ikke pigerne under 12 år. De små kørte træt, og så lå de og legede i stedet for. De havde også en ryg.

Senere havde vi de små agurker, drueagurker. Vi begyndte tidligt om morgenen, mens der var dug på endnu.

Under krigen blev vi mere specialiserede – enssporede. Vi havde ikke så mange sorter til sidst – blomkål derimod havde vi kolossalt mange af.